

GOTICO-ANTIQUA, PROTO-ROMAN, HYBRID.
15TH CENTURY TYPES BETWEEN GOTHIC AND ROMAN
ATELIER NATIONAL DE RECHERCHE TYPOGRAPHIQUE

ZAINER GOTICO-ANTIQUA 96G
JOHANN ZAINER
ULM BEFORE 1477

• 3.
Incipit prologus super legendam sanctoꝝ quaz ap̄ilauit frat̄ iacobus natione Januēlis ordinis fratrū predicatoroꝝ.

Universū tempus p̄ntis vite i q̄tuor distin
guitur scz in tps deuatiōis. renouatiōis
sive reuocationis recōciliacionis. et peregrī
nationis. Tempus deuatiōis fuit ab adā
postq̄ scz a deo deuiauit. et durauit v̄sq̄
ad moysen. Et istud tps rep̄ntat ecclesia
a septuagesima. v̄sq̄ ad pasca. Vnd & tūc
legitur liber genesis. scz in quo ponit deuatio p̄moꝝ pentū.
Tempus renouationis sive reuocatiois incepit a moyse & du
rauit v̄sq̄ ad natuitateꝝ xp̄i. In quo homines per prophetas
ad fidem reuocati sunt & renouati. Et istud tps rep̄ntat ecclesia
ab aduentu dñi v̄sq̄ ad natuitatem xp̄i. Vnd tunc legit esa
vbi de hac renouatōe apte agitur. Tempus recōciliationis ē
temp⁹ in quo p̄ xp̄m sumus recōciliati. Et istud tps rep̄ntat
ecclesia a pasca v̄sq̄ ad p̄thecosten. Vnd et tunc legit apoꝝ.
vbi plene agit de misterio huiꝝ recōciliationis. Tempus pe
grinationis est tps p̄ntis vite in quo pegrinamur & in pug
na semp sumus. Et illud tps rep̄ntat ecclesia ab octaua pen
thecostes v̄sq̄ ad aduentū dñi. Vnde tunc legunt libri regū.
et machabeoꝝ. i quibꝝ de multiplici pugna agitur p̄ quā nr̄a
pugna spūalis signat. Tps aut̄ illud qđ est a natali dñi v̄sq̄
ad septugesimā ptim stinet sub tpe recōciliationis qđ est tps
leticie scz a natali v̄sq̄ ad octauā epyphanie. ptim sub tempe
pegrinatiōis scz ab octaua epyphanie v̄sq̄ ad septuagesimā
Et pot accipi hic qđrplex tempoꝝ variatio. Primo penes q̄
tuor tempoꝝ distinctiones vt hyems referat ad primū. ver ad
scdm. estas ad tertiu autūnū ad quartū. Et rō appropatiōis
satis patet. Secūdo penes q̄tuor ptes diei vt nox referatur ad
primū mane ad scdm. meredies ad tertiu. vespera ad quartū
Licet aut̄ prius fuerit deuatio qđ renouatio tñ ecclesia omnia
officia sua potius incipit in tpe renouationis qđ deuatiōis. i. in
aduentu potius qđ in septuagesima. et hoc duplici rōne. Prío
ne videat incipe ab errore. tenet em rem & non sequit ordineꝝ
temporis. sicut & euangeliste sepius faciut. Scđo qm̄ p aduen
tum xp̄i omnia renouata sunt. ppter quod tps istud dicit tps
renouatiōis. Apoc. 3. Ecce ego noua facio oia. Congruē igit
i hoc tpe renouationis ecclia oia officia sua renouat. Ut igit
ordo tpis ab ecclia distind seruet. p̄mo agem⁹ d festiuitatibꝝ

• 3.
Incipit prologus super legendam sanctoꝝ quaz ap̄ilauit frat̄ iacobus natione Januēlis ordinis fratrū predicatoroꝝ.

Universū tempus p̄ntis vite i q̄tuor distin
guitur scz in tpers deuitiōis. renouatiōis
sive reuocationis recōciliacionis. et peregrī
nationis. Tempus deuatiōis fuit ab adā
postq̄ scz a deo deuiauit. et durauit v̄sq̄
ad moysen. Et istud tps rep̄ntat ecclesia
a septuagesima. v̄sq̄ ad pasca. Vnd & tūc
legitur liber genesis. scz in quo ponit deuatio p̄moꝝ pentū.
Tempus renouationis sive reuocatiois incepit a moyse & du
rauit v̄sq̄ ad natuitateꝝ xp̄i. In quo homines per prophetas
ad fidem reuocati sunt & renouati. Et istud tps rep̄ntat ecclesia
ab aduentu dñi v̄sq̄ ad natuitatem xp̄i. Vnd tūc legit esa
vbi d̄ hac renouatōe apte agitur. Tempus recōciliationis ē
tēp⁹ i quo p̄ xp̄m sumus recōciliati. Et istud tps rep̄ntat
ecclesia a pasca v̄sq̄ ad p̄thecosten. Vnd et tunc legit apoꝝ.
vbi plene agit d̄ misterio huiꝝ recōciliationis. Tempus pe
grinationis est tps p̄ntis vite in quo pegrinamur & in pug
na semp sumus. Et illud tps rep̄ntat ecclesia ab octaua pen
thecostes v̄sq̄ ad aduentū dñi. Vnde tunc legunt libri regū.
et machabeoꝝ. i quibꝝ de multiplici pugna agitur p̄ quā nr̄a
pugna spūalis signat. Tps aut̄ illud qđ est a natali dñi v̄sq̄
ad septugesimā ptim stinet sub tpe recōciliationis qđ est tps
leticie scz a natali v̄sq̄ ad octauā epyphanie. ptim sub tempe
pegrinatiōis scz ab octaua epyphanie v̄sq̄ ad septuagesimā
Et pot accipi hic qđrplex tempoꝝ variatio. Primo penes q̄
tuor tempoꝝ distinctiones vt hyems referat ad primū. ver ad
scdm. estas ad tertiu autūnū ad quartū. Et rō appropatiōis
satis patet. Secūdo penes q̄tuor ptes diei vt nox referatur ad
primū mane ad scdm. meredies ad tertiu. vespera ad quartū
Licet aut̄ prius fuerit deuatio qđ renouatio tñ ecclesia omnia
officia sua potius incipit i tpe renouationis qđ deuatiōis. i. in
aduentu potius qđ in septuagesima. et hoc duplici rōne. Prío
ne videat incipe ab errore. tenet em rem & non sequit ordineꝝ
temporis. sicut & euangeliste sepius faciut. Scđo qm̄ p aduen
tum xp̄i omnia renouata sunt. ppter quod tpers istud dicit tps
renouatiōis. Apoc. 3. Ecce ego noua facio oia. Congruē igit
i hoc tpe renouationis ecclia oia officia sua renouat. Ut igit
ordo tpis ab ecclia distind seruet. p̄mo agem⁹ d festiuitatibꝝ

Universū tempus pñtis vīte i q̄tuor dīstīn
guitur scz in tps deuīatiōis. renouatiōis
siue reuocationis recōciliacionis. ⁊ peregrī
nationis. Tempus deuīatiōis fuit ab adā
postq̄ scz a deo deuīauit. et durauit vſcq̄
ad moylen. Et istud tps repñtat ecclesia
a septuagesima. vſcq̄ ad pasca. Vnd ⁊ tūc

Universū tempus pñtis vīte i q̄tuor dīstīn
guitur scz in tps deuītiōis. renouatiōis
siue reuocationis recōciliacionis. ⁊ peregrī
nationis. Tempus dematiōis fuit ab adā
postq̄ scz a deo deuīauit. et durauit vſcq̄
ad moylen. Et istud tps repñtat ecclesia
a septuagesima. vſcq̄ ad pasca. Vnd ⁊ tūc

À Á Â Æ Ç Ø È Ë Ï Ò
ñ ÿ Ñ Ñ Ñ Ñ Ñ Ñ Ñ
R S T Ð Æ Ù Í Ð
a b c ð e f g h
í l m n o p q r s Þ
t u v x ß

The image displays a grid of 10 rows, each containing 10 squares. Each square contains a sample of Old English script, likely from a manuscript. The letters and words shown include various forms of A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, R, S, T, V, W, X, Y, Z, as well as words like 'aāan', 'ar b b b b e b c ē c a c c æ æ c í', 'd h d d d d d d d d', 'd e d o e e e e e g f f a f e f f f f o', 'f r f u g g e g e g e g g i g i g o g r', 'g u h k h h o h o i i m u y k l', and 'l i h u m m n n m i o b a e p p'. The script is characterized by its rounded forms and the use of ligatures.

A B C D E F G H J
K L M N P Q R S
U T V W X Y Z a á a
á r b b e b o b r b s c é c a c c æ æ c í
ch ð ð a t ð i c u c û d ð ð e
ð ð e ð e e è è g f f a f f f f f f f f
f r f u g g e g è g g í g o g r
g u h h e h è h o í í m í w ý k l
P l í b u m m n n m ó ò o z p p

The image displays a grid of 20 rectangular panels arranged in five rows and four columns. Each panel contains a portion of handwritten text in Gothic script, a historical form of the Latin alphabet used in Europe. The text includes various letters with diacritics such as 'ä', 'ö', 'ü', 'ß', and 'ñ'. The handwriting is cursive and fluid, typical of medieval and early modern manuscript work.

Non eram nescius Brute cum quae summis ingenii exquisitaque doctrina philosophi Graeco sermone tractavissent ea Latinis litteris mandaremus fore ut hic noster labor in varias reprehensiones incurrebat, nam quibusdam et iis quidem non admodum inoditis totum hoc displacebat philosophari. quidam autem non tam id reprehendunt si remissius agatur sed tantum studium tamque multam operam ponendam in eo non arbitrantur. erunt etiam et iis quidem eruditii Graecis litteris contemnentes Latinas qui se dicant in Graecis legendis operam malle consumere. postremo aliquos futuros suscipio qui me ad alias litteras vocent genus hoc scribendi etsi sit elegans personae tamen et dignitatis esse negent. Contra quos omnis dicendum breviter existimo. Quamquam philosophiae quidem vituperatoribus satis responsum est eo libro quo a nobis philosophia defensa et collaudata est cum esse accusata et vituperata ab Hortensio. qui liber cum et tibi probatus videretur et iis quos ego posse iudicare arbitrarer plura suscepit veritus nemovere hominum studia viderer rezinere non posse. Qui autem si maxime hoc placeat moderatius tamen id volunt fieri difficultem quandam temperantiam postulant in eo quod semel admissum coerceri reprimique non potest ut propemodum iustioribus utamur illis qui omnino avocent a philosophia quam his qui rebus infinitis modum constituant in reque eo meliore quo maior sit medicina critatem desiderent. Sive enim ad sapientiam perveniri potest non paranda nobis solum ea sed fruenda etiam sapientia est sive hoc difficile est tamen nec modus est ullus investigandi veri nisi inveneris et quaerendi defatigatio turpis est cum id quod quaeritur sit pul-

cherrimum. etenim si delectamur cum scribimus quis est tam invidus qui ab eo nos abducat sin laboramus quis est qui alienae modum statuat industriae nam ut Terentianus Chremes non inhumanus qui novum vicinum non vult fodere aut arare aut aliquid ferre denique non enim illum ab industria sed ab inliberali labore deterret sic isti curiosi quos offendit noster minime nobis iniucundus labor. is igitur est difficilis satis facere qui se Latina scripta dicunt contemnere. in quibus hoc primum est in quo admirer cur in gravissimis rebus non delectez eos sermo patrius cum idem fabellas Latinas ad verbum e Graecis expressas non inviti legant. quis enim tam inimicus paene nomini Romano est qui Ennius Medeam aut Antipham Pacuvium spernat aut reicit quod se isdem Euripidis fabulis detectari dicat Latinas litteras oderit Synephebos ego inquit potius Caecilius aut Andriam Terentium quam utramque Menandri legam At quibus tantum dissentio ut cum Sophocles vel optime scripsisset Electram tamen male conversam Attilii mihi legendam putem de quo Lucilius ferreum scriptorem verum opinor scriptorem tamen ut legendus sit. rudem enim esse omnino in nostris poezis aut inertissimae segnitiae est aut fastidii delicatissimi. mihi quidem nulli satis eruditii videntur quibus nostra ignota sunt. an tamen ne in nemore nihilo minus legitimus quam hoc idem Graecum quae autem de bene beateque vivendo a Platone disputata sunt haec explicari non placebit Latine Synephebos ego inquit potius Caecilius aut Andriam Terentium quam utramque Menandri legam At quibus tantum dissentio ut cum Sophocles vel optime scripsisset Electram tamen male conversam Attilii mihi legendam putem de quo Lucilius ferreum

LATIN ABBREVIATIONS

ā	a m
bus	-bus
cum	cum
de	de
des	des
dicit	dicit
dictus	dictus
dis	dis
dit	dit
dum	dum
und	und
em	em
en	en
est	est
in	in
ini	ini
im	im
imu	imu
ire	ire
mi	mi
min	min
ní	ní
ním	ním
lu	lu
ul	ul
men	men
mn	mn
mne	mne
mni	mni
mun	mun
tum	tum
an	an
ene	ene
on	on
om	om
io	io
odo	odo
per	per

p̄	pre
pp̄	papa
populo	populo
pp̄	propter
q̄	qui
q̄	quae
q̄	qua
q̄	quo
q̄	que
q̄	quam
r̄	ter
r̄	tr
t̄	tio
ū	um
ū	un
ñ̄	ver
ñ̄	et
ñ̄	con
ñ̄	et
ñ̄	rum
ñ̄	us
HISTORICAL LIGATURES	
STANDARD LIGATURES	
an	an
ar	ar
be	be
bo	bo
br	br
bo	bo
ca	ca
cc	cc
ce	ce
ci	ci
ch	ch
ck	ck
co	co
cr	cr
ct	ct

ñ̄	cti
cu	cu
de	de
do	do
ec	ec
et	et
ð	ei
ð	eʒ
fa	fa
fe	fe
ff	ff
fi	fi
fl	fl
fo	fo
fr	fr
fu	fu
ge	ge
gi	gi
go	go
gr	gr
gu	gu
he	he
ho	ho
íí	íí
ín	ín
íu	íu
lí	lí
lu	lu
ní	ní
oe	oe
or	or
pe	pe
po	po
pr	pr
ra	ra
re	re
sch	sch
si	si
ss	ss

ft̄	st̄
ft̄	sti
ta	ta
te	te
tí	tí
to	to
tu	tu
ui	ui
ve	ve
vo	vo

HISTORICAL FORMS
STYLISTIC ALTERNATES

ss01	z̄	r̄
ss02	ſ̄	s̄
ss03	ſ̄	s̄

ZAINER 96G [TW], GOTICO-ANTIQUA FIRST USED IN ULM BY JOHANN
ZAINER FOR JACQUES DE VORAGINE'S *LEGENDA AUREA* [ISTC] NOT AFTER
1477 AND USED UNTIL 1485.

TYPE DESIGN WORKSHOP AT HOCHSCHULE AACHEN AND
STADTBIBLIOTHEK AACHEN, HELD BY JÉRÔME KNEBUSCH, AACHEN,
OCTOBER 2017.

SOURCE: LATIN BIBLE, C. 1480 [ISTC].

WORKSHOP PARTICIPANTS: ANNIJA CESKA, TOBIAS KÜPPERS, SIMON
THIEFES, MARCO BAZELMANS, MARTHA IOANNIDOU, FELIX PAUL WOCHNIK,
LEONIE VIOLA SARBO, PAUL THEISEN, ROBERT FRANKE, JENNIFER
SCHÖNLAU, ANDREAS BLINDERT, PAULA DAHLEM, HENRY MONSE, JANUSZ
KENDEL, CARLOTTA PIONTKOWITZ, ALEXIS FAUDOT, RAFAEL RIBAS.

FONT DESIGNED AND PRODUCED BY ALEXIS FAUDOT AND RAFAEL RIBAS,
DIRECTED BY JÉRÔME KNEBUSCH, ATELIER NATIONAL DE RECHERCHE
TYPOGRAPHIQUE (ANRT), NANCY.

IMAGES: COPYRIGHT BAYERISCHE STAATSBIBLIOTHEK, MÜNCHEN
& ANRT, NANCY.

PUBLISHED UNDER THE SIL OPEN FONT LICENCE AND AVAILABLE AT
GOTICO-ANTIQUA.ANRT-NANCY.FR

COPYRIGHT ANRT, ALL RIGHTS RESERVED, 2020.

VERSION: 1.1, 11 FEBRUARY 2020

ADDED GLYPHS:

ſ ū ġ